

Zimsko zelenje.

(Spisal Stánon.)

Yse je tiho v mračnem gozdu. Skrivnostna tišina vlada mej temnim jeličevjem. Listopadovo deževanje je prenehalo, in posamezne kapljice so se izpremenile v rahle bele kosmiče. V krogu plešoč so se vrtile polagoma proti zemlji ter slednjič zakrile rjavo-popaljeno travo. Debela plast rahlega snega že krije hrib in dol.

Vse dremlje pod gorko odejo, vse molči, nobena stvar se ne gane.

Mračno je v tihem gozdiču, dasi stoji solnce za meglami že visoko. Lahna meglica se dviga iznad gorskega vreca ter izginja mej gosto vejevje. Skromen žarek medlega solnca šine mej temno smereče in hkrati zatrepeče nežno ivje po mahovitih smrekovih vejah.

Sedaj pa sedaj smukne kak stržek izpod zametnega grmiča, glasno začvrči in izgine v luknjico pod drug grm. Ondi kimajoči zajec se prestraši čudnega gosta, popusti svoje ležišče ter zbeži.

Kamor se ozre človek po daljni planjavi, povsodi mu slepi oči blišč odsevajočih snežnih kristalov. Jediní predmet, na katerem se naše oko tudi po zimi tako blagodejno počije, je zelenje. Kako nas sedaj vleče mej drevje, ki je tudi v hudi zimi obdržalo svoj kras! Kako se nam omili sedaj tihi jelovi gozd!

Oglejmo si tedaj nekoliko drevesa, ki nam tudi v hudi zimi ostanejo zvesta z zelenjem.

Večina jih je izmej storžnjakov.

Kraljica v naših gozdih je vsekako smreka.

Smreka ima svetlo-zelene črtaste liste (igle). Ti so v sredini skoro četverorobati, proti koncu pa se zožujejo v topo konico. Mlade vejice so svetlo-rjave, prav take so tudi neznatne nožnice, v katerih so vsajene igle. Igle stojé v dveh vrstah, kakor zobje na glavniku.

Smreka ima vitko deblo. Lubje je pri mladih smrečicah precej gladko, rdeče-rjavo, pri starejših razpokano in temno. Dolge in primeroma tanke veje so ysajene gosto po deblu, ter se proti koncu povešajo k tlom. Prav na kraju pa se često zopet dvigajo. Tako ima cela smreka z vejami vred podobo visokega stožca.

Svoj plod skriva smreka v podolgastih storžih ali češarkih, ki se nahajajo navadno na višjih vejah.

Značaj smreke je nekako otožen. Zamolklo vršenje, temna zelen njenih igel in navzdol viseče veje, vse to se združuje v nekako tožno harmonijo, ki nečuvno deluje na rahločuteče srce. Menda vsled tega tako pogosto primerjajo smreko, njeno temno postavo in viseče veje melanholični pesniki vseh narodov s svojimi mislimi in čustvi; često jih spominja smreka tudi na smrt.

Smreka raste navadno bolj na severu, in prav umestno jo zovejo botaniki „severno palmo“.

Jelka ali hoja ima širše igle, kakor smreka. Te so na zgornji strani temnozelenene, spodaj pa imajo mej zelenjo pepelaste črte; konica jim je razcepljena, včasih dvorobata.

Jelčno drevo je svetlo-belo; pri starih hojah lubje potemni in razpoka. Vendar ima jelka vselej gladkejše deblo od sorodnice smreke. Mej vejami ni nikake pravilnosti. Najnižje so navadno suhe in krivenčaste. Višje se začenjajo svitlo-zelene igle, na koncih in v sredini zavлада temno-zelena barva.

Češarki so sprva rdeči, pozneje zelenkasti, zelo smolnati ter stojé navadno naravnost navzgor.

Ker hoja hitro raste, njen les tudi ni tako gost in trpežen, kot smrekov. Zato nam daje smreka trpežne deske, hoja pa izvrstne tramove za razne stavbe.

Zelo navaden storžnjak, pri nas zlasti v notranjskih gozdcih, je tudi bor, bora ali borovec.

Bor raste v zmerno toplih, po nekodi tudi v severnih krajih. Rad ne sameva nikoli, če je le mogoče združi se v celo skupino. Debelosti navadno ne doseže velike. Tanko, skrivljeno deblo mu je rdeče-rjavo in gladko. Stari bori pa dobé tekom časa globoke brazde v lubje.

Iz lubja izdelujejo večkrat preprosti selski umetniki lepe rezbarije.

Borove igle so sinje-zelene in na osten prišpiljene.

Les je kaj trpežen, če ni izpostavljen vremenskim izpremembam.

Storži borovi so krajši od jelčnih ali smrekovih. Često se rabijo storži za okraske pri senčnicah ali podstavah za cvetice.

Dasi izraža vsa zunanost borova nekako veselost, in dasi ga nekateri, zlasti italijanski slikarji, tako povzdigujejo mej najbolj slikovita drevesa, zdi se mi vendar tihi sanjajoči smrekov gozd vsekako slikovitejši, kot kriva debela in debele veje borove.

Sedaj že skoro redek storžnjak naših gozdov je tisa. Ne rečem, da ji ne ugaja naše podnebje, uprav nasprotno: prav dobro bi uspevala, ko bi ji le naši strugarji vsaj kakih petdeset let puščali ljubi mir.

Rdeče-rjavo, razpokano deblo je krivenčasto in gosto razvejano.

Tisin sad ni storž, ampak škrlatno-rdeča jagoda z globoko jamico, ki se je razvila iz neznatnih pestičnih in prašnih cvetov.

Les tisin je rdečkast, trden in žilav, ker drevo precej počasi raste.

Da ne prezrem tudi malega vedno zelenega grma — brinja! Rastlina ta se nahaja pri nas zelo pogosto. Njene krivenčaste, po tleh mej mahom plazeče se veje nosijo pepelasto-zelene igle, katere se končujejo z ostro konico.

Raste često mej jelovim gozdom, ob potih in na puščah. Sad njegov je mala jagoda, katera pa šele v dveh letih popolnoma dozori.

Slednjič naj še omenim od navedenih popolno različno rastlino. V mislih imam vedno zeleni bršljan.

Pozna ga menda vsakdo, saj se pogosto nahaja i v loncih na naših oknih; samo, da je večkrat ponarejen.

Bršljan je drevesna zajedalka in raste po gozdih, kjer se ovija po deblih in skalovji ter zarašča sporazumno z mahom stare razvaline in groblje.

Listi njegovi so debeli in svetli, imajo dolge reclje in nekoliko srčasto podobo. Oblika se jim sicer menja po oddaljenosti od debla. Prvi so skoro okrogli, nekoliko višji že pakrožni, skrajni večinoma suličasti.

Bršljan začne cvesti šele v veliki starosti, in tedaj združuje neznatne cvetove v kobule. Cvetje se ospè v pozni zimi, in prihodnje spomladansko solnce razvije v malih plodnicah jagode.

Z gostimi nadzemskimi koreninami se oprijemlje bršljan svoje opore in odebeli v dolgih letih komaj za dva ali tri centimetre.

Na drevesnih deblih se mu navadno tudi taka debelost ne privošči, kajti naš kmet mu kmalu izpodseka deblo, in v dveh letih se odloči gosti suhi koš od debel.

Radi tega se pa že ne sme misliti, da je naš kmet bršljanu tako zagrizen sovražnik. No, prav narobe, še odlikuje ga, ko ž njim okrasí na cvetno nedeljo glavo blagoslovljenega snopiča.

Seznani smo se nekoliko z imenitnejšimi našimi vedno zelenimi rastlinami. Sicer se nahaja v naših gozdovih in vrtovih še nekaj grmičev in cvetic, ki tudi v zimi ohranijo svoje zelenje. Tako n. pr. navadni zimzelen, zelenika ali pušpan, brusnica ali tičja črnica in ostrolistnica. Toda to so le neznatne rastline in ne vplivajo toliko na nas.

Anka in rožica.

Anka rožo drobno v vrtu je spomladi nasadila,
Rada jo oskrbovala, srčno se je veselila.

In v jutranji zori mladi in ob zadnji rosi dneva
Rada pri gojenki svoji se ustavljala je deva.

Zrla jo je v žarno lice, skrbno jo popraševala:
„Kaj pa bodeš cvetka drobna — ti ljubeči Anki dala?”

Skrbno vedno ti prilivam — te varujem, čedim, hranim,
Okopavam ti gredico — kakor zénico te branim!”

Cvetka nágnila je glavo — in prisluškala je Anka,
Kaj ji pač odgovoríla bo preljuba njena znánka!

Pa le svetla solza roži z jasnega očesa kane —
Anka pobledi, — se strese, — v vrtu delj več ne ostane!

Ni več došla k drobní cvetki, ni je več oskrbovala —
Ni prinesla ji vodice, — ne gredice ji zrahljala!

In čez nekaj dnij cvetela Anki rožica je drobna
Med cvetenjem drugim véla, — kot spominčnica nagrobna!

Milka Posavska.

